

ПРОГРАМИ З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНЗ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ 1–4-ті класи

Ю. В. Рібцун*, м. Київ

У пропорованих програмах «Корекція розвитку», узгоджених із вимогами Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, представлено зміст корекційно-розвивальної роботи, яка сприяє повноцінному розвитку та функціонуванню особистості учнів із тяжкими порушеннями мовлення.

Програми адресовані практичним психологам, учителям-логопедам, корекційним педагогам, учителям підготовчого, 1–4-х класів спеціальних навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення, загальноосвітніх навчальних закладів за умов інклюзивного та інтегрованого навчання і спрямовані на реалізацію вимог, передбачених освітньою галуззю «Корекційно-розвивальні заняття».

■ Ю. В. Рібцун

Входження України в європейський простір, модернізація та підвищення якості спеціальної освіти школярів з особливостями психофізичного, зокрема мовленнєвого розвитку, потребує оновлення матеріально-технічного та навчально-методичного оснащення, спонукає науковців до розроблення сучасних спеціальних навчальних і корекційно-розвивальних програм, відповідного методичного та навчального забезпечення.

Численні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених (Е. А. Данилавичюте, Н. М. Заваденко, Р. І. Лалаєва, І. В. Прищепова, Ю. В. Рібцун, О. І. Скіотіс, В. В. Тарасун, Н. В. Чередніченко, М. В. Шевченко та ін.) свідчать про різномірність контингенту школярів із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ), у яких, окрім вад усного (алалії, афазії, заїкання, ринолалії, дизартрії та ін.) і писемного (дисграфії, дислексії, дизорфографії та ін.) мовлення, спостерігаються значні прогалини у пізнавальному, особистісному розвитку, сенсомоториці, емоційно-вольовій сфері, що в цілому утруднює, а іноді й узагалі унеможлиблює опанування учнями навчальних предметів, особливо мовного циклу.

Саме тому інваріантною складовою Типового навчального плану початкової школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (наказ МОН України № 80 від 28.01.2014 р.) з підготовчого до четвертого класу передбачено вивчення учнями навчального предмета «Корекція розвитку», *провідним завданням* якого є реалізація оптимальної моделі повноцінного розвитку та функціонування особистості школяра з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ). Навчальний предмет «Корекція

* Ю. В. Рібцун, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, стипендіат Кабінету Міністрів України, м. Київ.

розвитку» є обов'язковим для шкіл із викладанням українською, російською мовою та мовами національних меншин. На нього у підготовчому класі відводиться 2 год на тиждень, у 1–4-х класах — 3 год на тиждень.

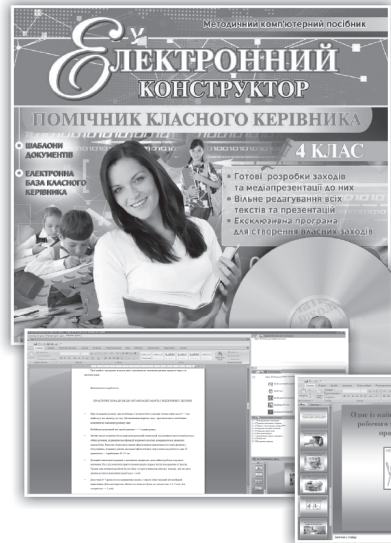
Програми «Корекція розвитку» розроблені за віковим критерієм (підготовчий, 1–4-ті класи), за принципами «від простого до складного», «від одиничного до загального», «від конкретного до абстрактного» і зважають на те, що викладання будь-якого навчального предмета у початковій школі (особливо якщо це стосується дітей із психофізичними порушеннями) передбачає обов'язкову комплексну реалізацію *освітніх, розвивальних і виховних завдань*, а тому корекційно-розвивальна спрямованість освітнього процесу зумовлює одночасне і паралельне здійснення на кожному уроці роботи з систематичного подолання мовленнєвих вад і всебічного розвитку школярів (*див. схему далі*).

Підґрунтям авторських програм стали нейрофізіологічний, нейропсихологічний, психолінгвістичний і діяльнісний *підходи*, що дали змогу врахувати особливості ієрархічної побудови вищих психічних функцій крізь призму лінгвістичного та комунікативного компонентів мовленнєвої діяльності. У програмах ураховано як специфічні психомовленнєві, так і загальні закономірності психічного розвитку дітей, що допоможе педагогам (практичним психологам, учителям-логопедам, корекційним педагогам, учителям-предметникам) краще зрозуміти психологічні, особистісні риси і новоутворення молодшого шкільного віку, свідомо орієнтуватися у виборі шляхів та засобів навчання й виховання учнів підготовчих, 1–4-х класів із тяжкими порушеннями мовлення.

Акцентовано увагу на гетерохронності психічного розвитку у вигляді нерівномірного характеру формування окремих психічних процесів. Особливу увагу у змісті програм приділено сензитивному (за Л. С. Виготським) періоду розвитку у формуванні писемного мовлення, тобто опануванню учнями навичок читання та письма, що особливо важливо для дітей із мовленнєвими вадами. Також ураховано асинхронність психічного розвитку, що виявляється в тому, що окремі психічні функції мають різні сензитивні періоди за тривалістю та віком настання. Зокрема, провідною у психічному розвитку молодшого школяра є мислення, тому значна кількість навчального матеріалу спрямована саме на вдосконалення основних мисленнєвих функцій та операцій учнів.

Поставте собі за мету в новому році — опанувати електронні технології та полегшити свою роботу!

Замовляйте «Електронний конструктор уроку»! Створюйте власні уроки на базі вже наявних на дисках!

Помічник класного керівника

Код	Клас
20EKY215	1 клас
20EKY216	2 клас
20EKY217	3 клас
20EKY218	4 клас

формат CD, укр. мова

Ціна 75,00

Для користування дисками потрібно:

- мати комп'ютер на роботі або вдома;
- бути впевненим користувачем ПК;
- бути готовим витратити 60 хв на встановлення диска.

Диск містить:

- Бесіди з безпеки життєдіяльності.
- Конспекти та презентації.
- Виховні години. Конспекти та презентації.
- Батьківські збори. Конспекти та презентації.

Бонус для власника «Електронного конструктора»:

- + Шаблони документів.
- + Електронна база класного керівника.

Розробки можна редагувати за допомогою програми «Електронний конструктор».

Матеріали диска будуть доступні тільки після встановлення програми. Детальна інструкція — на коробці диска.

Замовляйте диски вже зараз!
<http://book.osnova.com.ua>

Замовлення можна зробити:

☎ за тел.: (057) 731-96-35; ✉ на сайті: <http://book.osnova.com.ua>

Вартість поштової доставки Укрпоштою — 12,95 грн.
Тарифи інших перевізників дізнавайтесь додатково.

ОСНОВА
EDUCATION SYSTEM

Програми з корекційно-розвивальної роботи побудовані на основі стадіальності психічного розвитку та передбачають, що окремі етапи розвитку мають певну послідовність і обов'язково взаємопов'язані. Також узято до уваги психологічні новоутворення молодшого шкільного віку (довільність, внутрішній план дій, рефлексія), що формуються за допомогою різних видів діяльності, зокрема ЛОГО-АРТ (термін Ю. В. Рібцун).

У програмах акцентовано увагу на інтеграції психічних процесів і властивостей учнів, зокрема на цілеспрямованій роботі з розвитку вольових якостей, вироблення у молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення різних видів самоконтролю, операцій імовірного прогнозування, удосконалення довільної уваги та пам'яті, формування наочно-дійового, наочно-образного, творчого та логічного мислення, довільного та свідомого володіння власним психоемоційним станом.

У змісті програм «Корекція розвитку» враховано загальну потребу молодших школярів, незважаючи на їх досить тяжкий психомовленнєвий стан, у розширенні зв'язків із соціальним середовищем, збагаченні суспільного досвіду, зміні співвідношення соціальних детермінант (*сім'я — школа — клас — друзі*). Також акцентовано увагу на пластичності психіки молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення, тобто її здатності до змін у вигляді різноманітних компенсацій, що допомагає пришвидшити органічне дозрівання, легше та швидше опанувати як навчальну, так і психомовленнєву діяльність.

Програми мають табличну структуру (див. табл.) і складаються з трьох стовпчиків, що логічно взаємоумовлені: *маршрутні точки розвитку — шляхи корекційно-розвивальної роботи — орієнтовні результати корекції розвитку учнів*.

У першому стовпчику — «*Маршрутні точки розвитку*» — зазначено ті вищі психічні функції, що є основою для формування як усного, так і писемного мовлення, і становлять базис для опанування навчальної діяльності в цілому.

«*Шляхи корекційно-розвивальної роботи*» (другий стовпчик) описані у поняттях «формування», «удосконалення», «розвиток», «корекція», «пропедевтика», «виховання».

У третьому стовпчику — «*Орієнтовні результати корекції розвитку учнів*» — наведено ті показники розвитку, які можуть опанувати учні впродовж навчального року.

Педагог може варіативно будувати уроки: як за окремими маршрутними точками розвитку (наприклад, тема уроку «Міркуємо та розповідаємо» — мисленнєві функції та операції), так і бути комплексними (що доречніше), тобто в одному уроці одночасно поєднувати кілька розвивальних завдань. Для кожного класу передбачено по 3 год резервного часу, який учитель може використовувати на власний розсуд з метою закріплення певної теми.

Оцінює з навчального предмета «Корекція розвитку» вчитель словесно, у вигляді усних оцінних суджень, що стосуються лише якісного результату засвоєння навчального матеріалу, а не особистості школяра. Усне оцінювання має на меті підтримання в учнів 0–1-х класів зовнішньої мотивації навчання, на основі якої у школярів 2–4-х класів формуватимуться вміння здійснювати контроль і самоконтроль, оцінку та самооцінку своєї діяльності.

Програми з корекційно-розвивальної роботи «Корекція розвитку» допоможуть педагогам не лише краще зрозуміти сутність усіх психічних процесів і явищ у зв'язку з формуванням особистості молодшого школяра, але й сприятимуть цілісному всебічному гармонійному розвитку учнів із тяжкими порушеннями мовлення.

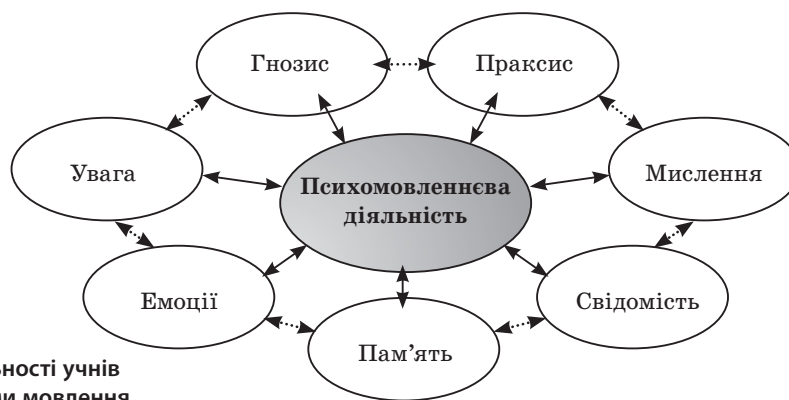

Схема. Модель розвитку психомовленнєвої діяльності учнів із тяжкими порушеннями мовлення

Таблиця. Підготовчий клас (70 год)

Маршрутні точки розвитку		Шляхи корекційно-розвивальної роботи	Орієнтовні результати корекції розвитку учнів
Гнозис	Види	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Удосконалення</i> предметного зорового, кольорового зорового, лицьового зорового, зорово-просторового, сомато-просторового, тактильного гнозису; • <i>формування</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ навичок зосередженого та старанного виконання завдань педагога; ✓ гностичного структурного рівня мовлення; ✓ фонематичного та лексичного коду імпресивного, експресивного усного та писемного мовлення; • <i>розвиток</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпівкульної взаємодії; ✓ аналітико-синтетичної діяльності; ✓ короткочасної, довготривалої, зорово-предметної, слухо-мовленнєвої пам'яті; ✓ довільної слухової та зорової уваги; ✓ номінативної функції мовлення; ✓ основних видів мовлення (індикативного, говоріння, слухання, читання); • <i>корекція</i> первинних і <i>пропедетика</i> <i>виникнення</i> вторинних порушень психофізичного розвитку; • <i>виховання</i> інтересу до навчання 	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>впізнає</i> та по можливості <i>називає</i> предмети чи реалістичні зображення; • <i>диференціює</i> основні кольори, <i>називає</i> їх; • <i>запам'ятовує</i> та <i>впізнає</i> обличчя педагогів і однокласників; • <i>визначає</i> на дотик поверхню і текстуру матеріалів; • <i>відчуває</i> локалізацію доторкань; • <i>орієнтується</i> у схемі власного тіла; • <i>показує</i> правою (лівою) рукою названі педагогом предмети; • <i>впізнає</i> та <i>диференціює</i> мовленнєві й немовленнєві звуки; • <i>впізнає</i> та <i>розрізняє</i>, по можливості <i>повторює</i> голосні, приголосні звуки, їх невеличкі ряди (з 2–3 елементів); • <i>впізнає</i> та <i>розрізняє</i>, по можливості <i>повторює</i> відкриті та закриті склади, їх невеличкі ряди (з 2–3 елементів); • <i>впізнає</i> та по можливості <i>називає</i> букви на позначення певних звуків, цифри — певних чисел у межах 10; • розглядаючи сюжетну картинку, <i>впізнає</i> героїв знайомих казок, по можливості називає їх
Практис	Види	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Удосконалення</i> кінетичного та кінестетичного символічного, локомоторного, мануального, пальцевого, графічного, конструктивно-просторового, сомато-просторового, орального, мімічного, аферентного артикуляційного, еферентного артикуляційного праксису; • <i>формування</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ вміння узгоджувати власні рухи з мовленням; ✓ праксисного структурного рівня мовлення; ✓ фонематичного та лексичного коду імпресивного, експресивного усного та писемного мовлення; • <i>розвиток</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпівкульної взаємодії; ✓ аналітико-синтетичної діяльності; ✓ предметного зорового, кольорового зорового, зорово-просторового, сомато-просторового гнозису; ✓ коротко- та довготривалої, рухової, зорово-предметної, слухо-мовленнєвої пам'яті; ✓ довільної слухової та зорової уваги; ✓ номінативної, регуляційної функції мовлення; ✓ основних видів мовлення (індикативного, говоріння, слухання, письма). ✓ поточного, кінцевого зорового та рухового контролю; 	<ul style="list-style-type: none"> • розуміє жести-звертання однокласників, які ще не опанували навички вербального спілкування; • здійснює імітаційні рухи на позначення названих педагогом схожих за лексичним значенням дій (різати — пиляти — різувати); • за наслідуванням виконує вправи артикуляційної, мімічної, дихальної, ручної, пальчикової гімнастики, загально розвивальні вправи; • виконує руками дослідні, поперединні, одночасні рухи; • виконує рухи руками, зокрема із торканнями певних частин голови (обличчя); • викладає з пальчик прості геометричні фігури (трикутник, квадрат), по можливості називає їх; • перевіряє правильність виконання завдання, звіряючи зі зразком; • у зошиті в клітинку зображує лінії різних типів, їх комбінації, елементи букв; • правильно вимовляє окремі звуки, звукосполучення, склади, короткі слова (на матеріалі доступних голосних і приголосних звуків); • обводять по крапках зображення, впізнає та по можливості називає їх; • проводить лінії, не виходячи за межі контуру та по можливості не відриваючи олівця;

Маршрутні точки розвитку	Шляхи корекційно-розвивальної роботи	Орієнтовні результати корекції розвитку учнів
Мислення	<ul style="list-style-type: none"> • <i>корекція</i> первинних і <i>пропедетика</i> вищого рівня порушень психофізичного розвитку; • <i>виховання</i> бажання виконувати різноманітні рухові вправи • <i>Удосконалення</i> конструктивного, логічного, наочно-образного, вербально-логічного мислення; • <i>формування</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ вміння узагальнювати групи предметів за зовнішніми, функціональними, структурними чи видовими ознаками; ✓ гностичного та праксисного структурного рівня мовлення; ✓ лексичного коду імпресивного та експресивного усного мовлення; • <i>розвиток</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпівкульної взаємодії; ✓ предметного зорового, кольорового зорового, зорово-просторового гнозису; ✓ кінестетичного, мануального, пальцевого, конструктивно-просторового праксису; ✓ довготривалої, оперативної, зорово-предметної, слухомовленнєвої пам'яті; ✓ довільної слухової та зорової уваги; ✓ номінативної, регуляційної функції мовлення; ✓ основних видів мовлення (індикативного, говоріння, слухання); • <i>поточного, кінцевого зорового та рухового контролю;</i> • <i>корекція</i> первинних і <i>пропедетика</i> вищого рівня порушень психофізичного розвитку; • <i>виховання</i> інтересу до різних видів навчальної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • правильно тримає ручку, пензлик, олівець, крейдку; • <i>уміє користуватися</i> стеками; • <i>зберігає</i> правильну постану під час вільної ходьби, сидіння за партою; • <i>уміє</i> зав'язати шпак, застігнути гудзика (застібку), зашпурувати взуття, зав'язати шнурки • <i>складає</i> розрізану картинку, співвідносячи ціле з частинами, по можливості <i>називає</i> отримане зображення; • <i>складає</i> дошки Сегена різної складності, по можливості <i>називає</i> знайомі геометричні фігури; • <i>перевіряє</i> правильність виконання завдання, зв'язуючи зі зразком; • <i>класифікує</i> предмети в групі, по можливості <i>називає</i> їх узагальнювальним словом; • у групі предметів <i>визначає</i> зайвий, по можливості <i>називає</i> його; • <i>продовжує</i> прості логічні ланцюжки, добираючи потрібне зображення з трьох запропонованих (<i>заєць — морква, собака — ?; шишка, кістка, капуста</i>); • «ремонтую» килимки, добираючи латки, що відповідають за формою, кольором, місцем розташування елементів; • <i>показує</i> та по можливості <i>називає</i> знайомі геометричні фігури, їх колір; • <i>називає</i> колір стрілки, що показує вгору (униз, ліворуч, праворуч); • <i>лічить</i> букви в одно- та простих (без збігів) двоскладових словах, <i>показує</i> відповідну цифру; • <i>співвідносить</i> представника певної професії з його приладдям, по можливості <i>називає</i> його; • <i>володіє</i> узагальненням «шкільне приладдя»; • з опорою на наочність <i>розв'язує</i> елементарні логічні задачі
Форми	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Формування</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ суджень, умовиводів шляхом індукції та дедукції; ✓ гностичного та смислового структурного рівня мовлення; ✓ лексичного та синтаксичного коду імпресивного та експресивного усного мовлення; • <i>розвиток</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпівкульної взаємодії; ✓ предметного зорового гнозису; 	<ul style="list-style-type: none"> • з опорою на наочність і допомогою педагога <i>висловлює</i> ствердженняльні чи заперечливі судження (<i>Кухар готує їжу. Художник — ні</i>); • за аналогією, з опорою на наочність і з допомогою педагога <i>робить</i> умовиводи від загального до конкретного і навпаки (<i>На городі ростуть овочі. Огірок росте на городі. Отже, це овоч</i>)

		<ul style="list-style-type: none"> • Формування: <ul style="list-style-type: none"> ✓ суджень, умовиводів шляхом індукції та дедукції; ✓ гностичного та смислового структурного рівня мовлення; ✓ лексичного та синтаксичного коду імпресивного та експресивного усного мовлення; • розвиток: <ul style="list-style-type: none"> ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпідкульної взаємодії; ✓ предметного зорового гнозису 	
Свідомість	Операції	<ul style="list-style-type: none"> • Формування: <ul style="list-style-type: none"> ✓ пізнавальної та мовленнєвої активності; ✓ ототожнення, порівняння, аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, конкретизації, об'єктивізації, класифікації, систематизації; ✓ гностичного, праксичного та смислового структурного рівня мовлення; ✓ фонематичного, лексичного, морфологічного коду імпресивного та експресивного усного мовлення; • розвиток: <ul style="list-style-type: none"> ✓ предметного зорового, кольорового зорового, зорово-просторового гнозису; ✓ кінестетичного, мануального, пальцевого, конструктивно-просторового праксису; ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпідкульної взаємодії; ✓ свідомої довготривалої, зорово-предметної, слухомовленнєвої пам'яті; ✓ довольної слухової та зорової уваги; ✓ зорової, фонологічної, складової, лексичної антиципації; ✓ номінативної, регуляційної, пізнавальної функції мовлення; ✓ основних видів мовлення (індикативного, говоріння, слухання); ✓ поточного та кінцевого зорового, слухового, рухового контролю; • корекція первинних і пропедевтика виникнення вторинних порушень психофізичного розвитку; • виховання уважності, кмітливості 	<ul style="list-style-type: none"> • серед ряду предметів (зображень) <i>знаходить</i> два однакових; у ряді повільно вимовлених педагогом звуків помічає однакові, називає їх; • <i>порівнює</i> два предмети за зовнішніми, функціональними, структурними чи видо-родовими ознаками; мовленнєві та немовленнєві, голосні та приголосні звуки; • <i>розглядає</i> предмет (зображення), <i>виокремлює</i> складові, по можливості <i>називає</i> їх; • з допомогою педагога <i>аналізує</i> слово та <i>визначає</i> наголошений склад і його місце; • <i>складає</i> цілісне зображення з частин (розрізна картинка, пазли, кубики), по можливості <i>називає</i> його; • <i>синтезує</i> іменники з однаковим суфіксом, утворюючи слова зі зменшувально-пестливим значенням (-чик: <i>оливчик, зайчик, горобчик</i>); • <i>завершує</i> розпочате педагогом слово відповідним звуком чи складом, речення — словом, що відповідає за змістом; • з ряду предметів <i>виокремлює</i> один із названою педагогом ознакою; • <i>об'єднує</i> в групи одно- та різнорідні предмети, по можливості <i>називає</i> їх одним словом; • у відповідь на запропоноване педагогом слово-узагальнення, конкретизуючи, <i>називає</i> ряд предметів; • з групи предметів (зображень) <i>виокремлює</i> такий (-е), який (-е) відрізняється від інших певною ознакою, по можливості <i>називає</i> його; • <i>продовжує</i> ряд зображень, розташованих у певній розмірній послідовності (від великого до маленького чи навпаки); • <i>перевіряє</i> правильність виконання завдання, звіряючись зі зразком
рівень	рівень	<ul style="list-style-type: none"> • Формування: <ul style="list-style-type: none"> ✓ узагальнених способів мисленнєвої діяльності; ✓ смислового структурного рівня мовлення; ✓ синтаксичного коду імпресивного та експресивного усного мовлення; • розвиток: <ul style="list-style-type: none"> ✓ індивідуальної свідомості; ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпідкульної взаємодії; 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>відрізняє</i> себе від інших, усвідомлюючи свою індивідуальність і значущість; • <i>говорить</i> про себе, вживаючи займенник у першій особі однини, правильно узгоджує його з дієсловами минулого часу у роді та числі (<i>я підійшов, я підійшла</i>) (з незначною допомогою педагога); • поступово <i>починає усвідомлювати</i> себе школярем, ототожнюючи з іншими учнями; • <i>вміє</i> підтримувати порядок як на робочому місці, так і в портфелі;

Маршрутні точки розвитку	Шляхи корекційно-розвивальної роботи	Орієнтовні результати корекції розвитку учнів
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ аналітико-синтетичної діяльності; ✓ лицьового зорового, зорово-просторового, сомато-просторового гнозису; ✓ довірливої слухової та зорової уваги; ✓ пізнавальної, регуляційної та комунікативної функції мовлення; ✓ основних видів мовлення (індикативного, моно- та діалогічного, говоріння, слухання); ✓ поточного контролю; • <i>корекція</i> первинних і <i>пропедевтика</i> виникнення вторинних порушень психфізичного розвитку; • <i>виховання</i> морально-етичних норм поведінки 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>відчуває</i> задоволення від добре виконаної справи; • <i>знає</i> правила поведінки у школі, вдома, на вулиці, у природному доквітлі та <i>дотримує</i> їх; • <i>знає</i> правила безпечної поведінки з художніми матеріалами та інструментами та <i>дотримує</i> їх; • <i>прагне контролювати</i> свою поведінку; • <i>проявляє</i> ініціативу щодо однокласника (-ці), який (-а) потребує допомоги; • <i>засвоює</i> елементарні узагальнені способи мисленнєвої діяльності
Пам'ять	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Удосконалення</i> основних форм відтворення (впізнавання, спогаду, пригадування, ейдетизму); • <i>формування</i>: ✓ елементарних науково-практичних понять шляхом запам'ятовування навчального матеріалу; ✓ гностичного, праксисного та смислового структурного рівня мовлення; ✓ фонематичного, лексичного коду імпресивного та експресивного усного і писемного мовлення; • <i>розвиток</i>: ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпильної взаємодії; ✓ аналітико-синтетичної діяльності; ✓ предметного зорового, кольорового зорового, зорово-просторового гнозису; ✓ кінетичного, кінететичного, мануального, пальцевого, конструктивно-просторового праксису; ✓ довірливої осмисленого, мимовільного запам'ятовування, заучування, зберігання, впізнавання, відтворення та пригадування; ✓ довірливої слухової та зорової уваги; ✓ номінативної, пізнавальної, регуляційної функції мовлення; ✓ основних видів мовлення (індикативного, повторюваного, говоріння, слухання, читання, письма); ✓ кінцевого зорового, слухового, рухового контролю; ✓ довірливої репродуктивної уваги; • <i>корекція</i> первинних і <i>пропедевтика</i> виникнення вторинних порушень психфізичного розвитку; • <i>виховання</i> бажання вивчати та розповідати напам'ять віршовані мініатюри 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>запам'ятовує</i> та <i>називає</i> імена, по батькові педагогів, імена та прізвища однокласників; • <i>запам'ятовує</i>, хто з однокласників <i>де сидить, помічає</i> його (її) відсутність на уроці, <i>називає</i> його (її) ім'я та прізвище у родовому відмінку однини (за допомогою педагога); • <i>запам'ятовує</i> і по можливості відтворює речівки, слова пісеня, емоційно позитивно відгукується на них (з допомогою педагога); • <i>запам'ятовує</i> ряд предметів (3—4) і за завданням педагога відтворює його; • <i>запам'ятовує</i> та <i>відтворює</i> тексти закличок, лічилок та іншого мовленнєвого (звукowego, звуконаслідувального) матеріалу до ігор; • мимовільно асоціативно <i>запам'ятовує, пригадує, впізнає</i> та <i>відтворює</i> (<i>називає</i>) кількаразово побачені зображення, почуті слова, фрази, віршовані чи пісенні рядки; • за завданням педагога, спираючись на зорові та / чи слухові опори, зокрема мнемотехнічні прийоми, <i>запам'ятовує, пригадує, впізнає</i> та <i>відтворює</i> графічний, фонетичний, лексичний матеріал; • по можливості <i>перевіряє</i> правильність виконання завдання, зв'язуючись зі зразком; • старанно <i>працює</i> на уроці, <i>прагне зрозуміти</i> та <i>запам'ятати</i> пояснення педагога; • <i>відчуває, запам'ятовує</i> ритм і <i>може відтворити</i> його; • <i>розуміє</i> значення морально-етичних норм, <i>запам'ятовує</i> і <i>виконує</i> їх

Види	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Удосконалення</i> провідного (-их) і недомінантних видів пам'яті; • <i>формування</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ гностичного, праксисного та смислового структурного рівня мовлення; ✓ фонематичного, лексичного коду імпресивного та експресивного усного і писемного мовлення; • <i>розвиток</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпівкульної взаємодії; ✓ аналітико-синтетичної діяльності; ✓ предметного зорового, кольорового зорового, зорово-просторового гнозису; ✓ кінетичного, кінестетичного, мануального, пальцевого, конструктивно-просторового праксису; ✓ сенсорної іконічної та ехотічної пам'яті; ✓ короткочасної та свідомої довготривалої, оперативної, слухо-мовленнєвої, зорово-предметної, рухової, ейдетичної пам'яті; ✓ довільної слухової та зорової уваги; ✓ номінативної, пізнавальної, регуляційної функції мовлення; ✓ основних видів мовлення (індикативного, повторяного, автоматизованого, говоріння, слухання, читання, письма); ✓ довільної репродуктивної уваги; ✓ кінцевого зорового, слухового, рухового контролю • <i>корекція</i> первинних і <i>пропедетика виникнення</i> вторинних порушень психофізичного розвитку; • <i>виховання</i> старанності, дисциплінованості, відповідальності 	<ul style="list-style-type: none"> • подивившись на зображення (почувши звук) упродовж 1 с, <i>називає (відтворює)</i> його; • упродовж 20 с одночасно <i>утримує</i> в пам'яті невеличкі ряди (з 3–4 елементів) рухів, зображень, звуків, складів, слів і <i>відтворює</i> (називає) їх; • по можливості <i>перевіряє</i> правильність виконання завдання, звіряючись зі зразком; • <i>запам'ятовує</i> назви та послідовність частин доби, пір року, їх основні ознаки; • <i>запам'ятовує</i>, що при прямій лічбі кожне наступне число більше від названого на один, при зворотній — менше на один; • <i>запам'ятовує</i>, що вітаміни, рослини продукти (зелень, овочі, фрукти) є необхідними для нормальної життєдіяльності організму людини і є профілактичним засобом проти багатьох хвороб; • <i>запам'ятовує</i> (зокрема з опорою на ейдетичні символи): <ul style="list-style-type: none"> ✓ графічне позначення звуків і прагне відтворювати їх у друкованому та рукописному вигляді; ✓ нові слова на позначення назв предметів, ознак, дій, станив і прагне до подальшого використання їх у власному мовленні; ✓ цілісний графічний образ слів; ✓ прості й поширені речення та повторює їх; ✓ та відтворює лічлики, заклички, скоромовки, чистомовки, домовлянки, віршовані мініатюри; ✓ та відтворює числовий ряд у межах 10; ✓ та виконує ряд послідовних інструкцій (доручень); ✓ та відтворює послідовність дій з метою досягнення певного результату
Властивості	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Збільшення</i> обсягу, тривалості зберігання, точності відтворення; • <i>формування</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ елементарних навичок користування мнемотехнічними прийомами для запам'ятовування навчального матеріалу; ✓ гностичного, праксисного та смислового структурного рівня мовлення; ✓ фонематичного, лексичного коду імпресивного та експресивного усного і писемного мовлення; • <i>розвиток</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпівкульної взаємодії; ✓ аналітико-синтетичної діяльності; ✓ предметного зорового, кольорового зорового, зорово-просторового гнозису; ✓ кінетичного, кінестетичного, мануального, пальцевого, конструктивно-просторового праксису; 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>розуміє, запам'ятовує, виконує</i> одно- та кількоступеневі інструкції педагога; • <i>запам'ятовує, візнає</i> та <i>називає</i> музичні, художні інструменти, їх призначення та способи використання; • з використанням зорових, слухових опор, із застосуванням мнемотехнічних прийомів <i>запам'ятовує, утримує</i> в пам'яті і точно <i>відтворює</i> мовленнєвий (звуки, склади, слова) та немовленнєвий (рухи, ритми, зображення, графеми) матеріал у межах 3–5 елементів; • по можливості <i>перевіряє</i> правильність виконання завдання, звіряючись зі зразком; • <i>знає напам'ять</i> 2–3 віршовані мініатюри; • <i>вивчає</i> та <i>застосовує</i> правила написання великої букви у слові; • <i>запам'ятовує, пригадує</i> та <i>малює</i> елементарні зображення із заданим звуком; • <i>запам'ятовує</i> вимову дво- та трискладових слів зі збігом приголосних, виділяючи голосом наголошений склад;

Маршрутні точки розвитку	Шляхи корекційно-розвивальної роботи	Орієнтовні результати корекції розвитку учнів
Емоції	<ul style="list-style-type: none"> ✓ основних видів мовлення (індикативного, говоріння, слухання, читання, письма); ✓ номінативної, пізнавальної, регуляційної функції мовлення; ✓ кінцевого зорового, слухового, рухового контролю; • <i>корекція</i> первинних і <i>пропедевтика</i> виникнення вторинних порушень психофізичного розвитку; • <i>виховання</i> уважності • <i>Розширення</i> уявлень про нейтральні, позитивні, негативні емоції; • <i>позбавлення</i> психоемоційного напруження; • <i>формування</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ гностичного, праксисного та смислового структурного рівня мовлення; ✓ лексичного коду імпресивного та експресивного усного мовлення; • <i>розвиток</i>: <ul style="list-style-type: none"> ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпівкультурної взаємодії; ✓ аналітико-синтетичної діяльності; ✓ предметного зорового, зорово-просторового гнозису; ✓ кінестетичного, мануального та пальцевого праксису; ✓ емоційно-образної пам'яті на основі безпосереднього сприймання предметів і явищ навколишньої дійсності; ✓ довільної слухової та зорової уваги; ✓ навичок невербального спілкування, сприймання емоційного стану інших людей; ✓ основних видів мовлення (індикативного, говоріння, слухання); ✓ номінативної, пізнавальної, регуляційної, емотивної функції мовлення; ✓ зорової антиципації; ✓ поточного та кінцевого контролю; • <i>корекція</i> первинних і <i>пропедевтика</i> виникнення вторинних порушень психофізичного розвитку; • <i>виховання</i> гальмівних процесів, що є в основі вміння стримувати себе, свої почуття, безпосередні ситуативні бажання 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>впізнає</i>, <i>запам'ятовує</i> та <i>називає</i> основні типи музики (класична, пісенна, танцювальна, маршова); • <i>запам'ятовує</i>, по можливості називає українські символи та їх значення, <i>впізнає</i> прапор України серед інших, <i>знає</i>, як поводитися, коли звучить Гімн України • <i>проявляє інтерес</i> до навчальної та інших видів діяльності; • із задоволенням <i>засвоює</i> емоційно насичений навчальний матеріал; • <i>домалює</i> рот зображеним смайликам відповідно до названих педагогом емоційних станів (☺ — веселий, ☹ — спокійний, ☹ — сумний); • <i>вміє відтворювати</i> за зразком педагога певний емоційний стан, використовуючи для контролю індивідуальне дзеркальце; • <i>вміє сприймати</i>, <i>диференціювати</i>, <i>виражати</i> емоційні переживання шляхом міміки, пантоміміки, жестів та використовуючи характерологічні вербальні засоби (з допомогою педагога); • <i>вміє відстежити</i>, <i>назвати</i>, <i>відтворити</i> свій емоційний стан на папері, у предметах ліплення чи аплікації, під час роботи з піском; • <i>ломічає</i> вплив музики, кольору на власний емоційний стан (з допомогою педагога); • за допомогою кольорів, форм, звуків, рухів <i>передає</i> свій емоційний стан; • слухаючи музику, розглядаючи картину, переглядаючи виставу тощо, <i>відчуває</i> різноманітні емоційні переживання, <i>прагне поділитися</i> враженнями від побаченого чи почутого з дорослими та ровесниками; • <i>намагається розповісти</i> про події власного життя, висловлюючи емоційне ставлення до них, використовуючи відповідну інтонацію, правильно ставлячи логічний наголос (із допомогою педагога); • <i>бере участь</i> у розігруванні сюжету добре знайомої казки (оповідання, вірша), виражаючи емоційний стан героя за допомогою мовлення, пантоміми, міміки і жестів
Увага	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Пропедевтика</i> застрягань на попередньому матеріалі, втомлюваності; • <i>виконання</i> диференційованих дій за словесною інструкцією; 	<ul style="list-style-type: none"> • зосереджено <i>слухає</i> музику, <i>слухає</i> та <i>розуміє</i> розповідь педагога; • <i>називає</i> звук, що найчастіше зустрічається у змісті вірша; • серед ряду предметних зображень (геометричних фігур, букв, цифр) <i>знаходить</i> потрібне (-у, -і);

		<ul style="list-style-type: none"> • формування: <ul style="list-style-type: none"> ✓ гностичного та смислового структурного рівня мовлення; ✓ лексичного, синтаксичного коду імпресивного та експресивного усного мовлення; • розвиток: <ul style="list-style-type: none"> ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпівкульної взаємодії; ✓ аналітико-синтетичної діяльності; ✓ предметного зорового, зорово-просторового гнозису; ✓ зосередженості, вибірковості, концентрації, обсягу, розподілу, стійкості, переклочення уваги; ✓ короткочасної зорової, слухової пам'яті; ✓ основних видів мовлення (говоріння, слухання, читання); ✓ номінативної, пізнавальної, регуляційної функції мовлення; ✓ поточного та кінцевого зорового, слухового контролю; • корекція первинних і пропедевтика виникнення вторинних порушень психофізичного розвитку; • виховання уваги до орфоепічного, лексичного, граматичного оформлення мовлення 	<ul style="list-style-type: none"> • слухаючи ряд слів, названих педагогом, диференціює істівне і неістівне, виконуючи відповідні рухи обома руками до і від себе; • розуміє абсурдність змісту запропонованої логічної задачі, адекватно емоційно реагує на нього; • звертає увагу на гармонійне поєднання форм, кольорів у предметах навколишньої дійсності; • прислухається до орфоепічного, лексичного, граматичного оформлення мовлення; • знаходить в ряді предметів схожі та відмінні; • орієнтується у порах року, помічає небиліці у сюжетних картинках; • звертає увагу на естетичне оформлення приміщення класу, школи, прилеглої до школи території; • працюючи в зошиті, малюючи фарбами, стежить за охайністю виконання роботи; • адекватно переходить від виконання одного завдання до іншого; • виправляє помилки, навмисно допущені педагогом; прагне до виправлення помилок у власному мовленні
<p>Види</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Удосконалення довільної, модально-специфічної сенсорної слухової, зорової, модально-неспецифічної рухової, інтелектуальної уваги; • формування: <ul style="list-style-type: none"> ✓ гностичного та смислового структурного рівня мовлення; ✓ лексичного, синтаксичного коду імпресивного усного мовлення; • розвиток: <ul style="list-style-type: none"> ✓ інтегративної діяльності аналізаторів та міжпівкульної взаємодії; ✓ аналітико-синтетичної діяльності; ✓ предметного зорового, зорово-просторового гнозису; ✓ зорово-предметного, зорово-просторового праксису; ✓ короткочасної зорової, слухової пам'яті; ✓ основних видів мовлення (говоріння, слухання, читання); ✓ номінативної, пізнавальної, регуляційної функції мовлення; ✓ поточного та кінцевого зорового, слухового контролю; • корекція первинних і пропедевтика виникнення вторинних порушень психофізичного розвитку; • виховання інтересу до уроків з корекції розвитку 	<ul style="list-style-type: none"> • уважно слухає. чує, розуміє та виконує вербальні інструкції педагога; • серед візуально розташованих цифр знаходить, показує і називає їх у правильному порядку від 1 до 10; • запам'ятовує перший звук свого прізвища, серед ряду вимовлених педагогом звуків влізнає свій, підводиться і плескає в долоні; • запам'ятовує перший звук свого прізвища, серед ряду показаних педагогом букв влізнає свою, підводиться і називає її; • на картці з хаотично або рядами розташованими буквами (цифрами, геометричними фігурами чи предметами) почергово знаходить і закреслює (підкреслює, обводять) все назване педагогом (закресли всі трикутники); • перебірає правильність виконання завдання та за потреби прагне виправити його; • розрізняє поняття «раз» і «один», правильно вживає їх; • вміє помічати зміни у природі залежно від пір року та погоди; прагне розповідати про них; • уважно розглядаючи сюжетні картинки, співає частини доби зі змістом режимних моментів